

Сивопляс Юрій Юрійович,
ад'юнкт кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМ СТ. 160 КК УКРАЇНИ ЯК СПОСІБ УНІФІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА»

Рівень та масштаби корупції в Україні, ефективність протидії корупційним процесам значною мірою залежать від добросовісності виборчих посадових осіб, демократичності політичної системи загалом і виборчого процесу зокрема. Виборчий процес в Україні є невід'ємною частиною громадсько-політичного життя суспільства. В свою чергу законодавче забезпечення реалізації виборчих прав неможливе без належних засобів правового захисту. Одним із таких засобів є кримінальна відповідальність за пропозицію, обіцянку або надання виборцю чи учаснику референдуму неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права чи права на участь у референдумі, передбачена в диспозиції ст. 160 «Підкуп виборця, учасника референдуму» Кримінального кодексу України (далі – КК України). При цьому, ключовим поняттям, яке визначає межі кримінально-правової охорони не лише в ст. 160 КК України, а й всього антикорупційного законодавства є «неправомірна вигода».

Законодавче розуміння досліджуваного поняття представлено в статтях 160, 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», 364¹ «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» (визначення поширюється на статті 364, 364¹, 365², 368, 368³, 368⁴, 369, 369² та 370) КК України. Ідентичні по суті визначення (без врахування недоліків законодавчої техніки), за виключенням першого, де встановлюється грошовий рубіж (три відсотки розміру мінімальної заробітної плати) з

перевищенням якого наступає кримінальна відповідальність за одержання неправомірної вигоди.

Так, під неправомірною вигодою в ст. 160 КК України слід розуміти кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги або нематеріальні активи, вартість яких перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати, які пропонують, обіцяють, надають чи одержують без законних на те підстав.

Тобто, неправомірною вигодою не вважається надання виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, лотерейних білетів та інших матеріальних цінностей вартість яких не перевищує три відсотки розміру мінімальної заробітної плати, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або не голосувати за певну партію чи кандидата у депутати або згадуванням назви партії чи імені кандидата. Така передвиборна агітація вважається непрямим підкупом виборців.

На нашу думку встановлення мінімального розміру неправомірної вигоди є недопустимим, оскільки:

– по-перше, встановлюючи мінімальний розмір одержання неправомірної вигоди, вона автоматично набуває матеріального характеру, що є прямим порушенням міжнародних вимог щодо криміналізації будь-якої форми неправомірної вигоди, включаючи матеріальну та нематеріальну вигоду, незалежно від того чи має вона ринкову ціну, яку можливо визначити чи ні;

– по-друге, залишається можливість підкуп виборця або учасника референдуму під час проведення передвиборної агітації шляхом надання їм неправомірної вигоди у вигляді переваг, пільг, послуги та нематеріальних активів, вартість яких за загальним правилом визначити практично неможливо.

Тому, враховуючи особливості безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 160 КК України, вважаємо, що визначення

поняття неправомірна вигода, яке надається в примітці зазначеної статті потрібно викласти в такі редакції:

«У цій статті під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.»

Також, ч. 1 та ч. 2 ст. 160 КК України після слів «неправомірна вигода» доповнити таким змістом: «(крім товарів, що містять візуальні зображення найменування, символіки, прапора політичної партії, вартість яких не перевищує розміру, встановленого законодавством)»

Таким чином, представляється можливість уніфікувати визначення поняття неправомірна вигода для всього КК України (без врахування недоліків законодавчої техніки).

Однак, для повного усунення суперечностей між формально чинними визначеннями неправомірної вигоди в КК України, нам необхідно звернутись до законодавчого акту, який має вищу юридичну силу, тобто до Закону від 14.10.2014 року № 1700-VII, в ст. 1 якого надається визначення поняття неправомірна вигода, яке на нашу думку є «основним». Спираючись на вище викладене, вважаємо за необхідне Верховній Раді України прийняти Закон, який усунить розбіжності між чинними визначеннями поняття неправомірна вигода в КК України та здійснить уніфікацію досліджуваного поняття для всього антикорупційного законодавства, відповідно до Закону від 14.10.2014 року № 1700-VII.

Науковий керівник: канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри кримінального права НАВС О.В. Смаглюк